

1.3. Mzdová konvergence

Průměrné hodinové náklady práce, definované jako celkové pracovní náklady v eurech dělené počtem odpracovaných hodin, mohou být srovnatelnou bází, pomocí níž je možné zhruba porovnat, zda se mzdy jednotlivých členů skupiny evropských zemí, které se staly členy EU v roce 2004, blíží mzdové úrovni starých členských zemí, resp. průměru celé unie. Nevýhodou tohoto indikátoru je ovšem skutečnost, že zahrnuje veškeré náklady práce, tedy i sociální a zdravotní pojištění, jehož váha v celkových náhradách zaměstnancům se odlišuje země od země. Jako výhoda se naopak jeví hodinová báze, která u tohoto ukazatele eliminuje rozdílnou délku pracovní doby v různých zemích.

- **Podle vývoje nominální výše hodinové mzdy se skupina „10“ od EU 15 dokonce vzdaluje...**

Jak je zřejmé z grafu č. 17, podle nominálního rozdílu hodinových nominálních mezd k mzdové konvergenci mezi vyspělými zeměmi unie a nově přistoupivší skupinou „10“ nedochází. Naopak od roku 2004 je patrné zvětšování rozdílu v průměrné hodinové mzdě v eurech.

Například v ČR vzrostla v období od vstupu do unie průměrná hodinová mzda v eurech nejrychleji ze všech deseti nových zemí EU – v roce 2006 byla proti roku 2003 vyšší o 30,5 % po růstu z 5,47 eur na 7,14 eur. Proti roku 1997 šlo o nárůst dokonce o 123,2 %, když v zemích EU 15 stoupla průměrná hodinová mzda pouze o 28 %. Podstatná je však nominální výše hodinové mzdy, která takto pojímanou konvergenci značně relativizuje: zatímco v EU 15 stoupla za delší období 1997-2005 (aktuálnější údaj není za toto uskupení k dispozici) hodinová mzda z 19,62 eur na 25,11 eur, tj. o 5,49 eur, v ČR o 3,66 eur, tedy méně.

- **... a nůžky se dále rozevírají**

Platí to i pro krátké období od vstupu v období 2003-2005 – i zde je patrné rozevření nůžek, a to zvýšením hodinové mzdy o 1,97 eur v EU 15 při nárůstu pouze o 1,67 eur v případě České republiky. Otázkou je pak síla mzdové konvergence měřené pouze tempy mzdových přírůstků. Uvažujeme-li totiž ve výše zmíněných nominálních kategoriích průměrné hodinové mzdy a nikoli v procentních růstech, lze říci, že ČR v podstatě mzdově divergovala od EU 15. Stejně tak tomu bylo za celou skupinu deseti nových zemí – jestliže v roce 1997 zde byl rozdíl mezi hodinovou mzdou v EU 15 průměrem deseti nových zemí 15,93 eur, v roce 2005 již 18,62 eur.

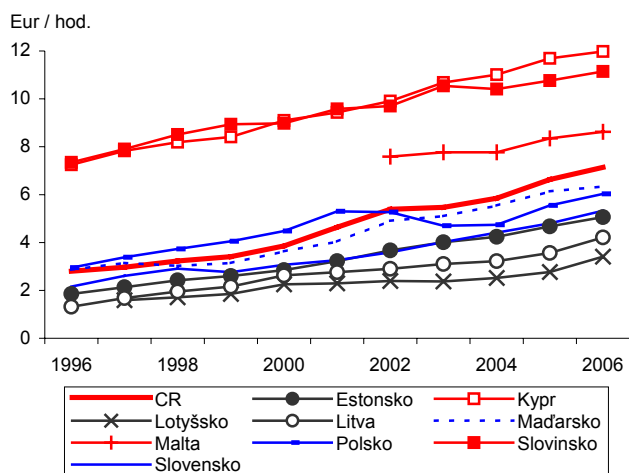
- **V relativním vyjádření však dochází ke sbližení mzdových hladin**

Pokud sledujeme vývoj hodinové mzdy podle násobku, jímž převyšují hodinové mzdové náklady v patnáctce nejvyspělejších evropských zemí tentýž parametr v zemích skupiny „10“, je v čase patrný konvergenční trend. Ovšem od roku vstupu je k dispozici příliš omezený okruh dat – jednak některé země ještě Eurostatu neposkytly údaje za rok 2006 (Estonsko, Malta a Slovinsko), jednak není pro srovnání propočtený údaj za celou unii (ani EU 15). Lze tak pouze konstatovat, že zatímco v roce 2004 převyšovala hodinová mzda v zemích hodinovou mzdou skupiny „10“ zhruba 4,1krát, v roce 2005 3,9krát. Zajímavé přitom je, že samotný rok vstupu byl z pohledu vývoje mezd měřených tímto způsobem divergentní – v roce 2003 bylo totiž toto převýšení čtyřnásobné, tedy menší než v roce 2004.

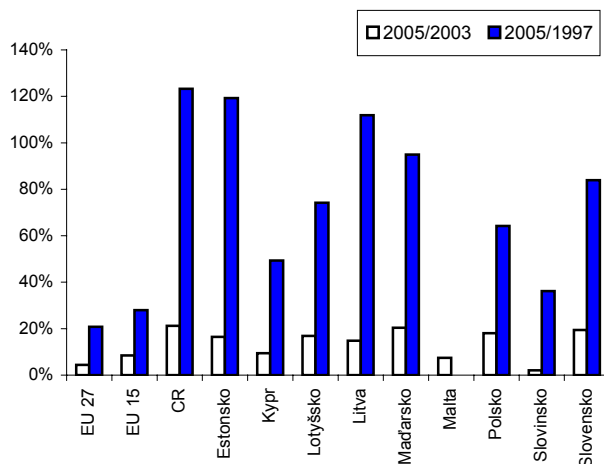
- **Rozdílná tempa růstu mzdových hladin ...**

Ve srovnání s dlouhodobými tempy růstu mezd, tj. za období 1997 až 2006 rostly po vstupu do EU, tedy od roku 2004 do roku 2006, rychleji mzdy ve srovnání s tímto průměrem pouze v Litvě, Lotyšsku (v obou zemích dosahovala průměrná tempa dvojciferných hodnot) a Polsku, nepatrně rychleji také na Slovensku. Pro ostatní země platí, že u nich vstup do EU mzdovou hladinu, měřenou podle hodinové mzdy v eurech, neakceleroval.

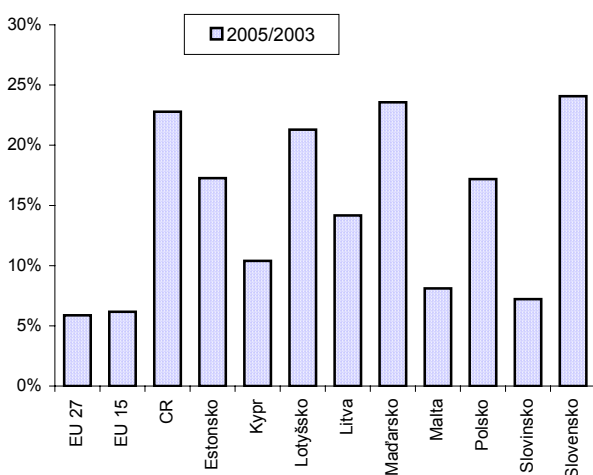
Graf č. 16 Vývoj hodinové mzdy v eurech v zemích skupiny „10“

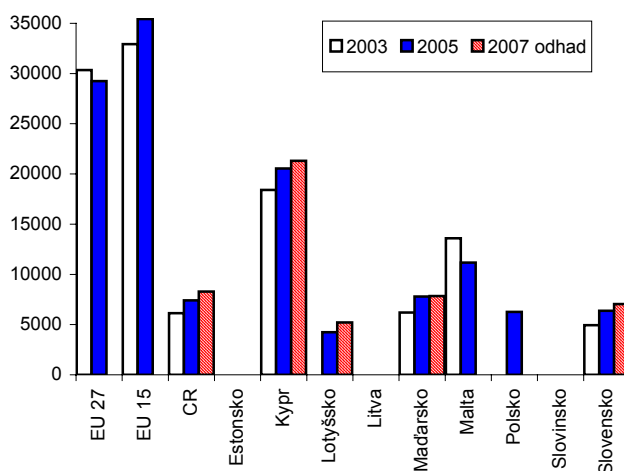
Graf č. 17 Změny hodinových mezd v eurech v zemích skupiny „10“ (v %, 005/2003 a 2005/1997)

Graf č. 18 Mzdová konvergence podle průměrné měsíční mzdy v eurech (přírůstky 2005/2003 v %)

Graf č. 19 Průměrná hrubá roční mzda v průmyslu a službách (v eurech, přep. na plnou pracovní dobu, firmy >10 zam.)

Údaje za některé země nejsou k dispozici.

Pramen: vlastní propočty z údajů Eurostatu

- ... v ČR se po vstupu do unie zvýšila hodinová mzda v eurech nejrychleji ze všech zemí skupiny „10“

S výjimkou Slovinska došlo v podstatě ve všech nových zemích skupiny „10“ během let 2003 až 2005 ke zvýšení hodinových mezd vyjádřených v eurech (údaje za rok 2006 nejsou v průměru ze jednotlivá seskupení k dispozici, stejně jako mzdový údaj za Estonsko, Maltu a Slovinsko). V České republice, v Maďarsku a na Slovensku stouply za pouhé dva roky (2004 a 2005) hodinové mzdy o zhruba pětinu – nejvyšší byl přitom přírůstek v ČR (+21,5 %).

Litva a Lotyšsko, patřící spolu s ČR k zemím s největší dynamikou růstu mezd za celé období 1997 až 2005, však právě v letech těsně po vstupu zaznamenaly růst mezd nižší než výše zmíněné tři země s nejvyššími tempy. Výrazné navýšení v roce 2006 však způsobilo, že přírůstky mezd ve třech letech po vstupu do EU (2004-2006 při základně 2003=100) byly nejvyšší právě v Litvě (+35,8 %) a Lotyšsku (+43,9 %). V České republice byl růst za uvedené tři roky rovnoměrnější a rovněž velmi vysoký (+30,5 %), na Slovensku dokonce 32,6 % (zde však se na silné dynamice podepsal především rok 2006, protože za samotné dvouleté období 2004-2005 stoupla na

Slovensku hodinová mzda v eurech jen o 19,4 %, což bylo méně než v ČR a Maďarsku s více než pětinovými přírůsky).

- **Od roku 1997 stouply mzdy za skupinu „10“ o tři čtvrtiny**

V časové řadě 1997-2005 podstatě ve všech sledovaných nových zemích unie došlo k nárůstu mezd, v průměru za celou skupinu „10“ o 75,7 %, přičemž nad touto úrovní byla ČR, Estonsko, Litva, Maďarsko a Slovensko. Tento růst překonal zvyšování mezd v EU 15 zhruba 2,7krát.

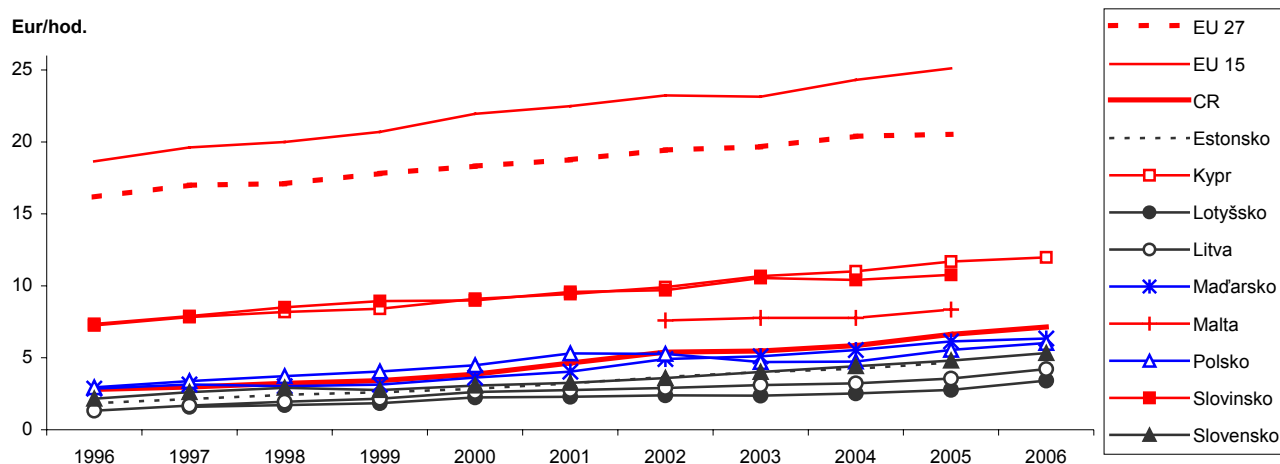
Za období po vstupu, počínaje rokem 2004, se z dostupných dat dá odvodit, že mzdy v průměru za skupinu „10“ byly v roce 2005 proti roku 2003 vyšší o 14,6 % a nad touto úrovní se pohyboval přírůstek mezd v ČR, v Pobaltí, Maďarsku, na Slovensku a v Polsku. Nejvyšší byl právě v ČR (+21,2 %), nejnižší ve Slovinsku (+2,1 %). Země s nejrychlejší konvergencí ze skupiny zemí „10“, tj. Litva, však dosahuje svých temp z velmi nízkých základů – například i v roce 2006 dosahovala mzdová úroveň v Litvě necelých 60 % úrovně České republiky.

- **ČR v průměru na tisíci eurech měsíčně**

Co se týká měsíční – nikoli hodinové - mzdy měřené podle průměrných měsíčních pracovních nákladů na jednu zaměstnanou osobu (přepočtených na plnou pracovní dobu), přesáhla takto definovaná měsíční mzda v ČR v roce 2006 poprvé tisícieurovou hranici (1027,6 eur). Proti roku 2003 (777,1 eur) tak byla o téměř třetinu vyšší (+32,3 %). S tímto výrazným růstem se stává ČR mzdově pokud jde o procentní tempa jednou z nejrychleji konvergujících nových členských zemí EU, podobně jako za takto krátké období od vstupu i Slovensko (+37,2 %) či Maďarsko (+24 %), kde však je mzdová hladina podle průměrné měsíční mzdy ve srovnání s ČR nižší (775,4 eur, resp. 947,1 eur).

I přes růst měsíčních mezd však zůstává odstup od vyspělých evropských zemí značný – například v Německu činila v roce 2006 průměrná měsíční mzda 3868 eur, ve Španělsku 2203 eur a v Portugalsku 1618 eur.

Graf č. 20 Průměrné hodinové náklady práce v eurech (celkové pracovní náklady dělené počtem odpracovaných hodin)

Pramen: Eurostat

- **Nejvyšší měsíční mzdy na Kypru ...**

Nejvyšší měsíční mzdové úrovně v podobě měsíčních pracovních nákladů - dosahoval v roce 2005 Kypr s 2 028 eur, v roce 2006 zde došlo ke zvýšení na 2 061 eur. Se značným odstupem pak Slovinsko s 1 605 eur a Malta s 1 386 eur za rok 2005 (čerstvější údaj není k dispozici). Na čtvrtém místě pokud jde o měsíční pracovní náklady figurovala ČR s 954 eur v roce 2005 a nárůstem na 1 028 eur v roce 2006. Pod hranicí tisíce eur u měsíční mzdy měřené tímto způsobem zůstává i nadále Maďarsko s 947 eur. Měsíční mzda zde v roce 2006 v podstatě stagnovala, když v předcházejícím roce činila 944 eur.

- **... nejrychlejší
mzdový růst
v Pobaltí z velmi
nízkých základů**

Rychlejší meziroční růst v roce 2006 než ČR (+7,8 %) zaznamenalo Slovensko (+10,7 %) a Polsko (+8,7 %), ovšem mzdová úroveň v těchto zemích byla ve srovnání s ČR nižší – na Slovensku podstatně (775 eur za měsíc) v případě Polska byl odstup méně výrazný (889 eur). Růst měsíčních mezd v roce 2006 byl nejvyšší v pobaltských republikách, což hovoří ve prospěch jejich velmi rychlé konvergence, ovšem i zde platí konstatování, že jde nejchudší země sledované skupiny „10“.

- **Mzdy rostly
relativně rychle i ve
starých zemích EU**

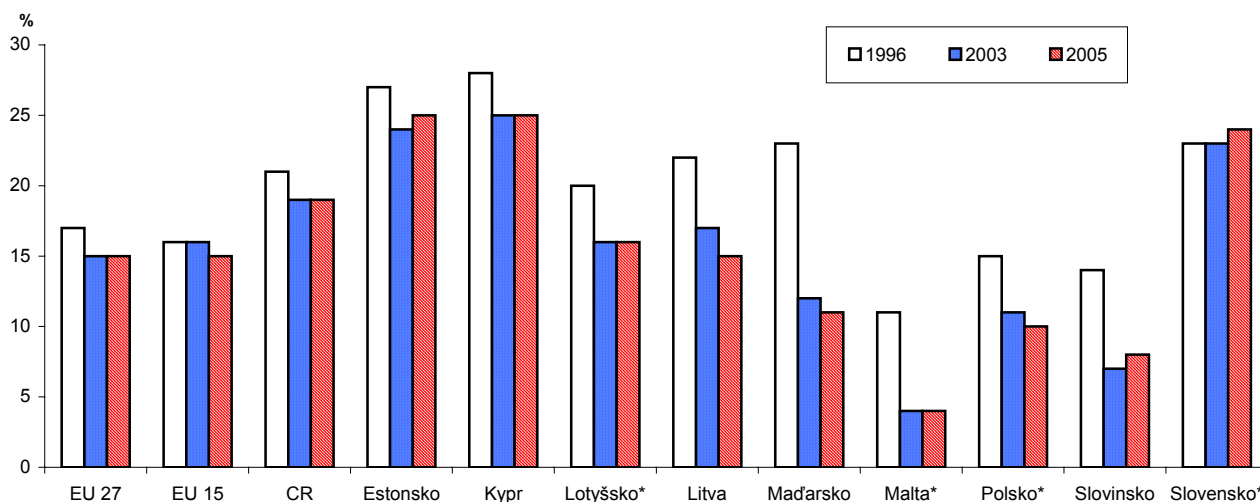
Jako zajímavost stojí uvést relativně rychlý růst mezd ve starých zemích unie – jestliže za EU 27 stoupla za uvedené roky průměrná měsíční mzda proti roku 2003 o 5,9 %, pak za EU 15 o 6,2 %. Odráží se zde zřejmě relativně silný vliv dvou zemí s velmi nízkou mzdovou úrovní, Bulharska a Rumunska, které se staly členy unie počínaje rokem 2007, protože za uskupení EU 25 vykázal Eurostat v uvedeném období růst o 6 %.

- **Největší nárůst
mezd většiny zemí
skupiny „10“
především v roce
2006**

Podle tempa růstu průměrných mezd od vstupu do EU, na základě plně srovnatelných dat, dostupných aktuálně za rok 2005, dosáhla ve skupině „10“ nejrychlejšího tempa růstu a tedy konvergence k průměrné úrovni EU trojice zemí, a to Slovensko (+24,1 % proti roku 2003), Maďarsko (+23,6 %) a Česká republika (+22,4 %). Nejpomaleji konvergovala Malta (+8,1 %) a Slovinsko (+7,2 %) se zvýšením průměrné měsíční mzdy mírně nad tempo jejího růstu v EU 15 (+6,2 %) a EU 27 (+5,9 %).

Ovšem rok 2006 znamenal výrazné posílení mzdové úrovně v pobaltských republikách, které se úhrnným tempem za období 2004 až 2006 staly nejrychleji konvergujícími zeměmi neúplné skupiny „10“ (chybí statistická data u třech zemí a porovnání s průměrem EU je rovněž znemožněno chybějícími daty také u některých velkých evropských ekonomik).

Graf č. 21 Rozdíl mezi průměrnou hrubou hodinovou mzdou mužů a žen vyjádřený jako procento průměrné hrubé hodinové mzdy mužů (placení zaměstnaní ve věku 16-64 let pracující 15 a více hodin týdně)

* U označených zemí první sloupec rok 1999, u Malty rok 2000.

Pramen: Eurostat

- **V některých
zemích došlo po
vstupu do EU ke
změnám
v odměňování
mužů a žen**

Tzv. gender pay ukazující rozdíly v odměňování mužů a žen se v ČR během období po vstupu do EU nezměnil (vykresluje rozdíl mezi průměrnou hrubou hodinovou mzdou mužů a žen v případě placených zaměstnanců jako procentní poměr tohoto rozdílu na hrubé hodinové mzdě mužů). Například za sektor průmyslu a služeb činila roční hrubá mzda muže v ČR 9 250 eur, u ženy pak 6 642 eur. V úhrnu za tyto sektory ve srovnání s Německem brali muži v ČR 4,8krát méně, ženy pak 5,3krát méně.

Ve skupině „10“ se gender pay změnil v krátkém období po vstupu do EU jen u šesti zemí. Z toho v případě Litvy, Maďarska a Polska pozitivně (gender pay se snížil), u Estonska, Slovinska a Slovenska negativně (gender pay se zvětšil). Kromě ČR se takto měřený rozdíl v platech mužů a žen za uvedené období nezměnil také v případě Kypru, Lotyšska a Malty.

Ve vyspělých zemích unie se v období 2003-2005 rozdíly v odměňování mužů a žen v úhrnu zmenšily (graf č. 21). Největší rozdíly zůstávají v ekonomice Kypru, Estonska a Slovenska. U dvou posledně jmenovaných se takto měřený rozdíl dokonce prohloubil, takže v tomto smyslu divergují od vývoje vyspělých ekonomik. K jejich trendu naopak členstvím v EU směřují pouze Litva, Maďarsko a Polsko.

- **Nominální rozdíly ve mzdách mužů a žen a struktura zaměstnanosti**

Také nominální rozdíl v platech mužů a žen je velmi významný nejen v nových, ale i starých zemích EU. V roce 2005 například činila průměrná roční hrubá mzda zaměstnaného muže 40 194 eur, zatímco žena pobírala 31 103 eur (jde o průměry zaměstnaných v sektorech průmyslu a služeb). I zde se promítají rozdíly ve struktuře zaměstnání (například převaha žen v oblasti sociálních služeb, které jsou ve starých zemích EU rozvinutější než ve skupině „10“) a specifická úroveň odměňování v jednotlivých dílčích segmentech těchto sektorů. Na příklad na Slovensku činil roční plat mužů 7 824 eur proti 5 789 eur u žen, které braly zhruba 6krát méně než ženy v Německu, slovenští muži pak 5,7krát méně.